

Павлова К.М.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Хоменко О.М.,
к.х.н., доц., завідувач кафедри екології,
Черкаський державний технологічний університет
o.khomenko@chdtu.edu.ua

ОЦІНКА СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

З метою збереження та відтворення типових та унікальних природних комплексів, біотичного і ландшафтного різноманіття, формування національної екомережі в Черкаській області постійно проводиться активна робота зі створення нових і розширенню меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Природно-заповідний фонд Черкаської області на 31.12.2021 року складає 571 територій та об'єктів ПЗФ загальною площею понад 76091 га, з них: 22 об'єкти загальнодержавного та 549 місцевого значення. Показник заповідності становить 3,1 %. Для порівняння, середній показник заповідності в Україні складає 6,3 %, а в Європі - 12 – 15 %. Природно-заповідний фонд області складають об'єкти наступних категорій: Канівський природний заповідник, частково національні природні парки «Білоозерський» та «Нижньосульський», дендрологічний парк «Софіївка», Черкаський зоологічний парк, регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів», 244 заказники, 203 пам'ятки природи, 66 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та 52 заповідні урочища.

У розрізі районів та міст обласного підпорядкування показник заповідності коливається від 0,1 до 12%. Лише 2 райони області мають вищий від середнього по Україні показник заповідності (Золотоніський, Канівський райони) та 1 – наближений до нього (Чернобаївський район). Низький рівень заповідності зумовлений значною розорюваністю земель. Зокрема, площа сільськогосподарських угідь області складає 70% від загальної площі області, з яких ріллі — 88% площі сільськогосподарських угідь. Найгірша ситуація по винесенню меж в природу склалася у Монастирищенському районі та місті Ватутіно, на території яких не винесено в природу жодного заповідного об'єкту.

Отже, розподіл природно-заповідних об'єктів Черкаської області є досить нерівномірним (рисунок 1).

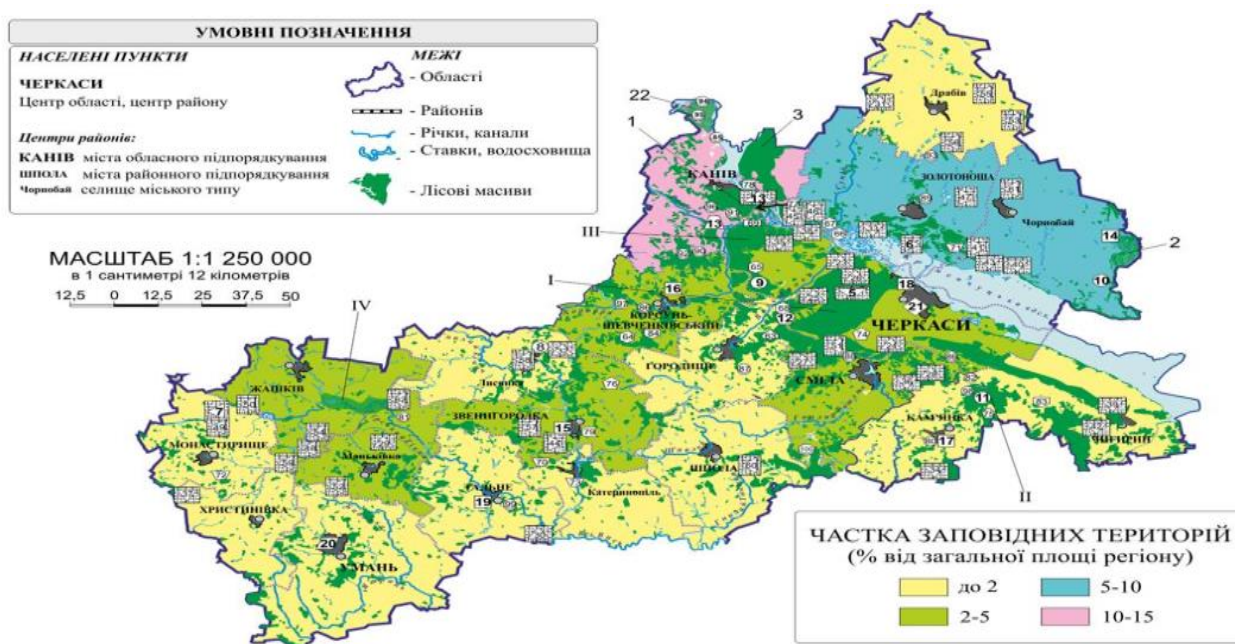

Рисунок 1. – Частка природно-заповідних територій Черкаської області

Наприклад, найбільшу кількість заповідних територій має Канівський район. Тут створено єдиний заповідник Черкаської області і один з найбільших в Україні – Канівський. Крім заповідника, тут розташовано ландшафтний парк «Трахтемирів»; заказники – 19 об'єктів; пам'ятки природи - 36 об'єктів; урочища - 19 об'єктів; парки - 2 об'єкти. Найменше в Драбівському і Христинівському районах – по 4.

В 2021 році оголошено 9 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Динаміку кількості природно-заповідних територій наведено на рисунку 2.

З метою захисту від незаконного заволодіння, збереження цілісності об'єктів ПЗФ в області проводиться комплекс робіт щодо встановлення їх меж у природі (на місцевості).

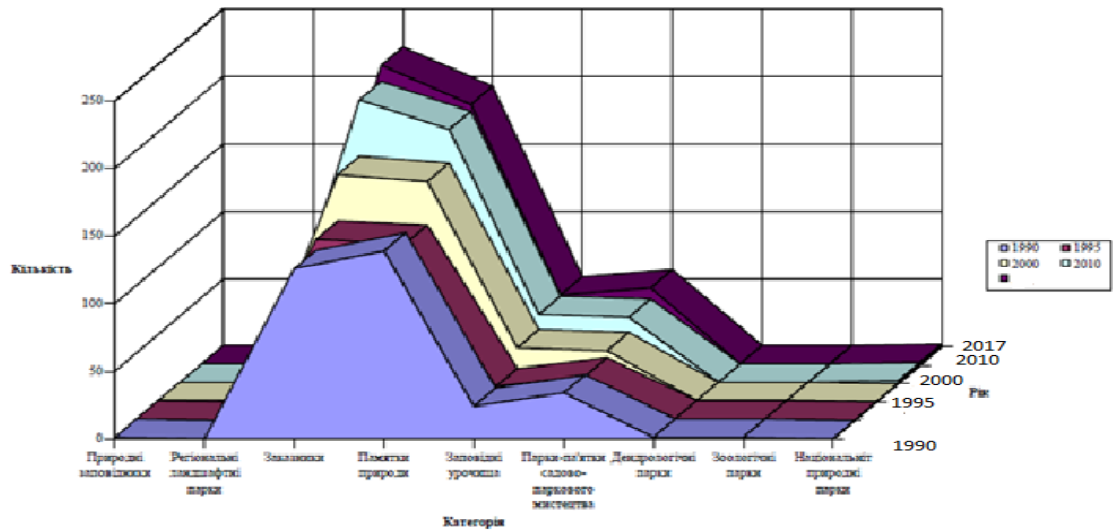

Рисунок 2. – Динаміка кількісного складу природно-заповідних територій

Слід відзначити, що характерне стабільне зростання площ відведених до ПЗФ з 1990 р. збільшилася більше ніж в 14 разів, що свідчить не тільки про збільшення кількості об'єктів, але й про розширення площ деяких з них та організації нових об'єктів значної площі. Значне збільшення площ ПЗФ спостерігається за останні роки. З 2010 р. площа ПЗФ Черкаської області зросла на 18478,54 тис. га., а за роки існування держави - майже в 2,5 рази.

В області затверджено Обласну програму охорони навколишнього природного середовища на 2021 – 2027 р.р., де одним із напрямків передбачено збереження ПЗФ. Також оголошення нових об'єктів природно-заповідного фонду сприяє збереженню, охороні та відновленню біорізноманіття на територіях з цінними природними комплексами і об'єктами, запобіганню знищенню та пошкодженню ландшафтів, рослинних угруповань, занесених до Зеленої та Червоної книг України, поліпшенню середовища їх існування.